

เครื่องอัฐบริวาร สำหรับนาคหลวง

การอุปสมบทนาคหลวงเป็นหน้าที่โดยตรงของกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ในการจัดเครื่องอัฐบริวารโดยเฉพาะผ้าไตรครอง ซึ่งประกอบไปด้วย อันตราสก (ผ้าสบง หรือผ้าถุง) อุตตราสงค์ (ผ้าจีวร หรือผ้าห่ม) สังฆาฏิ (ผ้าทาบ หรือผ้าสำหรับห่มซ้อนนอก เวลาอากาศหนาว) กายพันธน์ (ผ้าประคดรัดเอว) ผ้าอังสะ ผ่ากราบและผ่ารัดอก

เจ้าหน้าที่กองพระราชพิธีจะให้นาคหลวงมาพบก่อนวันอุปสมบท เพื่อให้ทราบขนาดและจำนวนนาคหลวงในการจัดทำชุดผ้าไตรครอง โดยการวัดศอก (วัดจากปลายนิ้วกลางถึงข้อศอก) จากนั้น ก็จะแจ้งให้พนักงานคลังผ้าเหลือง ซึ่งมีหน้าที่ในการเย็บชุดไตรครองสำหรับนาคหลวง

การเย็บชุดผ้าไตรครองสำหรับนาคหลวง จะเย็บด้วยมือโดยนำผ้าเป็นชิ้น ๆ มาเย็บต่อกันให้เป็นผืนซึ่งต่างจากผ้าไตรทั่วไปที่เย็บด้วยจักร

ในสมัยก่อนการเย็บผ้าสบง จีวร สังฆาฏิ จะเย็บจากผ้าขาวที่ใช้บังสุกุล ดดยนำผ้ามาเย็บต่อ ๆ กันให้ได้ขนาดที่ต้องการ เมื่อเย็บเสร็จแล้ว จึงนำมาย้อมให้เป็นสีเหลืองโดยใช้แก่นขนุนหรือก้านดอกกรรณิการ์ มีไม้หวดผ้าเวลาย้อมและหีบรีดผ้าให้เรียบตากให้แห้ง ซึ่งถือเป็นประเพณีสืบต่อ ๆ กันมาในปัจจุบันมีผ้าสีเหลืองเป็นผ้าลินิน ผ้าสาหลู โดยนำผ้าทั้งผืนมาตัดเป็นชิ้น ๆ และนำมาเย็บต่อกันจะมีเสาะกระทาง เชื่อมรอยต่อของผ้าแต่ละชิ้น และเย็บอนุวาด (ผ้าที่เย็บปิดขอบทั้ง ๔ ด้าน) ให้ได้ขนาด ๕- ๖ ศอกตามที่วัดศอกนาคหลวงแต่ละคน การเย็บสบง จีวร สังฆาฏิ จะมีวิธีการเย็บเหมือนกัน

นาคหลวงที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ คราวสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงผนวช ฝ่ายพระราชฐานชั้นในได้จัดทำเครื่องดอกไม้สดคลุมไตร มีการถักตาข่ายบन्हหลังไตร แต่งดอกไม้เป็นรูปพระจุลมงกุฎวางบन्हหลังไตร ตรงกลางเย็บแบบเป็นอักษรพระนามติดข้างไตร และเย็บแบบเป็นพญานาคแต่ง ๒ ข้าง ตกแต่งเฟื้อง อุบะ ทัดหู ส่วนกรวยอุบัชฌาย์ กรวยคู่สวดได้นำดอกลำเจียก (ได้จากวังไกลกังวล หัวหิน ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว) มาประกอบเป็นตัวกรวย ใช้ดอกไม้สดมาร้อยเป็นตุ้มสำหรับปักเป็นยอดกรวย และปักประดับระหว่างชั้นของกรวย

ส่วนผ้าไตรของบุคคลทั่วไปจะนิยมติดเป็นรูปสัตว์ประจำปีเกิดของผู้อุปสมบท หรือปักดอกไม้บन्हหลังไตรก็ได้ กรวยอุบัชฌาย์ และกรวยคู่สวดจะไม่มียอด และทำตัวกรวยจากยอดมะพร้าว

รูปเทียนพนม แต่งสวยงามเป็นพิเศษคู่กับพุ่ม และมีกระทรงรูปเทียนแพใช้ลาอุปสมบท

ข้อมูลจาก : จุลสารการจัดการองค์ความรู้ สำนักพระราชวัง
ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๕๐
คุณเพ็ญศรี เขียวมีส่วน : เรียบเรียง